

Ritter Márton

EGY MAGYAR LELKIÍRÓ SIKEREI KOLFOLDON

Nevét egy kis német város könyvesboltjának kirakatában fedeztem fel először. „Ladislaus is, Boros is — gondoltam — ez csak magyar lehet!” A könyvüzlet polcain ott sorakozott többi műve is. Érdeklődésemre kitűnt, hogy Boros László egyike a legkeresettebb németnyelvű lelki íróknak.

Életrajzát első könyvének borítólapja így foglalja össze: „1927. okt. 2-án született, Budapesten. Filozófiát Szegeden, Innsbruckban és Chieriben tanult, majd a müncheni egyetemen szerzett doktorátust. Teológiai tanulmányait Belgiumban, Franciaországban és Angliában végezte. 1959 óta a zürichi ‚Orientierung‘ szerkesztőségéhez tartozik.”

Boros László tehát ezidén jubileumot ül: tíz éve tagja a zürichi „Orientierung” c. folyóirat szerkesztőségének. Ezt a jubileumot használjuk fel, hogy őt és munkáit megismertessük a magyar olvasókkal.

Nincs szándékunkban teljes képet adni Boros László munkásságáról. Számos cikkét, tanulmányát teljesen figyelmen kívül hagytuk. Nem célunk továbbá az sem, hogy műveivel kapcsolatban bírálatot gyakoroljunk. Szándékunk csupán az, hogy Boros László gondolatait, könyvalakban is megjelent írásai nyomán, felvázoljuk, s így kedvet teremtsünk egy-egy könyvének megszerzésére, elolvasására.

Mysterium mortis

Amint első könyvének címe is mutatja, alcíme pedig még jobban kidomorítja (1), Boros ebben a munkában az ember életének legdöntőbb pillanatáról, a halálról értekezik. Kétségtelenül kissé hátborzongató téma. S mégis — Boros László ezzel a könyvével hódította meg szinte egycsapásra a német olvasók szívét.

Műfaját nehéz lenne meghatározni: sem nem egyszerűen tudományos, de nem is egyszerűen „lelki” könyv. Boros műve mindkettő együtt: tudományos mélységgel megírt elmélkedések gyűjteménye.

Amit célul maga éle tűz, azt tudományos szárazsággal talán így lehetne megfogalmazni: „annak az elméletnek bebizonyítása, amely szerint a halál az ember első, össz-személyi aktusa”. Csak ezzel a kissé hosszú és nehéz

(1) BOROS, Ladislaus: Mysterium mortis. Der Mensch in der letzten Entscheidung. Olten — Freiburg i. Br. (1962), Walter-Verl. 207 p.

kes mondattal lehet körülírni azt, amit Boros annyira tömör német kifejezéssel egyszerűen „Entscheidungs-Theorie”-nek vagy „Entscheidungshypothese” nevez.

Kiséreljük meg azonban közelebbről is leírni azt, amit Boros László ebben a könyvében mondani akar.

Mivel kifejezetten a „halál” titkáról szól, első kérdésünk nyilvánvalóan ez: mit is ért „halál”-on? Első pillanatra ez a kérdés fölöslegesnek látszik, hiszen minden elemista meg tud rá felelni: a halál az a pillanat, amelyben a lélek elhagyja testünket.

Most nem akarunk azzal foglalkozni, hogy a modern orvostudomány — a sok újraélesztési kísérlet, majd a legújabb szivátültetések sikere — mennyire megtanított arra, hogy különbséget tegyünk „klinikai” és „valóságos” halál között. Boros sem ezekkel a kérdésekkel, sem a belőlük folyó következtetésekkel nem foglalkozik. Figyelmét nem a halál fizikai, hanem metafizikai oldala köti le. Így tekintve a halált, az — Boros szerint — nem más, mint „az embernek első, össz-személyi tevékenysége”, vagy: „az a hely, ahol az ember tudatosan, szabadon találkozik Istennel”, s ezért „a végső sorsunkról való döntés pillanata”.

Mielőtt azonban Boros érveivel közelebbről foglalkoznánk, még egy tényt kell tudomásul vennünk: bár a halál a legáltalánosabb jelenségekhez tartozik, mégsincs róla igazi közvetlen tapasztalatunk; az ember ugyanis mindig csak mások (szüleinek, barátjainak, ismerőseinek stb.) halálát tapasztalja meg, a halál közvetlen megtapasztalása csak saját halálunkban történhetik, ezzel azonban egyben minden tapasztalatunk (és tapasztalat-átadásunk) végéhez is értünk. Mindezek ellenére: semmiképpen sem lehet közvetlen tapasztalatot szerezni a halálról? Boros itt Heideggerre támaszkodva azt mondja, hogy „a halál az élőlélet struktúrájában lényegileg jelen van, és ezért a léttel együtt adott halálra-való-utalások metszőpontjában közvetlenül megragadható” (2).

Boros ezzel a fenomenologikusnak nevezett módszerrel kívánja elméletét bizonyítani. Elvont ismertetés helyett kövessük Borost egyik érvének kifejtésében:

G. Marcel szerint az ember lényegét a szeretet alkotja. A szeretet lényege viszont az, hogy mindig másra vonatkozik (még az „önszeretet” esetében is mintegy tárgyként — „más”-ként — kezeljük önmagunkat). A szeretet tehát máshoz való odahajlás, önmagunkról való megfélekedés, állandó „rendelkezésre-állás” (disponibilité) mások számára. Vagyis — Marcel szerint — az emberi élet lényege nem egyszerűen a lét („Sein”), hanem az együttlét („Mitsein”).

(2) „... der Tod ist in der Struktur des lebendigen Daseins wesentlich gegenwärtig und kann daher im Schnittpunkt der verschiedenen Todeshinweise im Dasein selbst erfaßt werden.” (Mysterium mortis, 34. old.)

Ha őszintén megvizsgáljuk szeretetünket, meg kell állapítanunk, hogy ezt a szeretetet maradéktalanul megvalósítanunk szinte sohasem sikerül. Még a szentek is gyakran panaszkodnak arról, hogy szeretetükbe mennyi önzés, mennyi önmaguk-keresése vegyül. Csak néha, nagyon ritkán — s akkor is csak rövid időre — sikerül kilépniük önmagunkból, s tudunk maradék nélkül mások rendelkezésére állni. Ezek életünk legszebb, legértékesebb pillanatai. Életünk legnagyobb részén azonban nem az önzetlen odaadás (vagyis a szeretet, amely életünk lényegét képezi), hanem önmagunk (vagy mások) önző birtoklása ömlik el. Marcel kifejezésével: a lét („être”) nincs összhangban a birtoklás-sal („avoir”).

G. Marcelnek ebből a gondolatmenetéből kiindulva, Boros most már felteszi a kérdést: mikor következik el életünkben az a pillanat, amikor a „Sein” és a „Haben”, az „être” és „avoir”, vagyis az, amik vagyunk és az, amit birtoklunk teljes tökéletességgel egybeesik? Csak akkor — mondja — ha véglegesen megszűnik az az állapot, amelyben G. Marcel ennek az egész diszharmoniónak okát látja, t. i. a testiség. Ez a pillanat pedig nem más, mint a halál. A halál pillanatában metszi egymást a két vonal — a „Sein” és a „Haben” — s valósul meg teljesen az, amiben G. Marcel az emberi lét lényegét látja: a tökéletes szeretet. A halál tehát valóban az a pillanat, amikor teljes tökéletességgel megvalósíthatjuk emberi mivoltunkat, az ember első, össz-személyi aktusa.

Ez azonban csak egyetlen példa. Boros ugyanilyen módon analizálja más filozófusok gondolatait is: Blondelt, Maréchal és Bergson csakúgy, mint Aquinói Szent Tamást vagy Szent Ágostont.

Amit aztán könyvének első részében — a filozófiai megalapozásban — kifejt, azt a második részben teológiai érvekkel próbálja elmélyíteni. A „teológiai érvek” azonban Borosnál nem jelentenek szentírási vagy patrisztikai idézeteket, vagy esetleg zsinati döntéseket; Boros itt is sokkal élvezetesebb utat választ: kiemel néhány, a halállal kapcsolatban álló s eddig kissé nehézkesen megmagyarázott dogmát, s igyekszik megmutatni, hogy elmélete segítségével milyen csodálatosan egyszerű fény derül rájuk. Az így, mintegy „ellenpróba”-ként felhozott hitigazságok közt szerepel pl. a különítmélet, a mennyország, a tisztító-tűz és a pokol, az eredeti bűn, a keresztség nélkül elhunyt gyermekek sorsának kérdése, stb.

De nézzünk itt is egy példát!

Vegyük talán éppen a keresztség nélkül elhunyt gyermekek sorsát. Kétségtelen, hogy ez a kérdés a dogmatörténet során rengeteg vitára, rengeteg megoldási kísérletre vezetett. Boros azt állítja, hogy elmélete segítségével ez a probléma minden nehézség nélkül megoldható. Ha ugyanis a halál minden ember számára „a” döntő pillanat, akkor a gyermek számára is az, s amikor a gyermek a halál pillanatában megválik testétől, ő is teljes szabadsággal és öntudattal dönthet Krisztus mellett vagy ellene. Az eddigi

„limbusz-elmélet” így feleslegessé, a megoldás az eddigieknél „emberibbé” válik.

Mégegyszer szeretnők hangsúlyozni, hogy ennek a cikknek célja nem a bíráló, csupán az ismertetés. Hogy Boros elmélete mennyire helytálló, azt sem állítani, sem cáfolni nem akarjuk.

„Emmanuel”

Boros László második könyve egészen más gondolatkörből fakad: munkájának középpontjában a názareti Jézus áll. Címét talán így lehetne magyarra fordítani: „A köztünk élő Isten” (3).

„Ez a könyv olyan emberekhez fordul — írja Boros műve bevezetésében —, akik bármilyen okból ‚Isten-távolban’ élnek. Azokhoz az emberekhez, akik számára maga a szó ‚Isten’, üressé és tartalmatlanná vált. A keresőkhoz, akik keservesen szenvednek attól, hogy nem tudják megtalálni az utat. Ahhoz, Akiben beteljesülésüket sejtik. De azokhoz a keresztyénekhez is, akik életük egy rettenetesen fájó pillanatában felfedezték, hogy életük középpontjában már nem Isten áll, hogy életük felületessé, valódi mélység nélkülivé, egzisztenciális értelemben ‚istentelenné’ lett” (7. old.). Boros könyvének ezek a bevezető szavai már elárulják, miről is szól munkája. S mégis tévednének, ha azt hinnők, hogy a szerző a megszokott „istenérvek” felsorakoztatásával szeretné „megtéríteni” olvasóit.

Nézzük azonban tovább a bevezetést!

„Mindjárt az elején meg akarjuk nyugtatni az olvasót, hogy itt nem talál majd istenérveket. Ennek a könyvnek célja sokkal szerényebb. Korunk élet-tapasztalatából kiindulva . . . az Istenhez vezető utat szeretné előkészíteni. Utat készíteni Istenhez azonban nem jelenti feltétlenül azt, hogy istenérveket kell kidolgoznunk.” (7. old.) S valamivel előbb: „Bár filozófiai könyv ez, mégsem tételez fel semmiféle bölcséleti szakismeretet. Amit feltételez, az csupán egy: a ‚nyugtalan szív’ (uo.).

Miről szól tehát Boros Lászlónak ez a könyve? Már mondtuk: nem Istenről, de mégcsak nem is Krisztusról, hanem a „názareti Jézus”-ról. Első pillanatra meghökkentő ez a mondat, de Boros ezzel azt akarja hangsúlyozni, hogy Jézust nem isteni csupán emberi mivoltában kívánja olvasói elé állítani. Éppen ezért olvasóitól még hitet sem kíván. Jézust azonban úgy akarja olvasói elé állítani, hogy Jézus személyén keresztül elvezesse őket Krisztushoz, aki azt mondja magáról: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14, 6); aki Istenhez vezető utunk is.

A szerző nem tagadja, hogy ötletét tulajdonképpen Romano Guardini-nek, a most elhunyt német teológusnak köszönheti. „Már többször érintették a kérdést — idézi Guardinit —, lehet-e Jézussal kapcsolatban pszicho-

(3) BOROS, Ladislaus: Der anwesende Gott. Wege zu einer existentiellen Begegnung. Olten — Freiburg i. Br. (1964), Walter-Verl. 242 p.

lógiról beszélni. A felelet mindig ugyanaz volt: ha a pszichológia azt jelenti, mi lehetséges az ember számára, . . . akkor Jézus számára nem létezik . . . Amit Nála tenni lehet, az mindig csak egy: meglátni és megmutatni, hogyan mond csődöt Nála — az „egészen Más”-nál — minden emberi magyarázat . . .” (4).

„Jézus esetében minden emberi magyarázat szükségképpen csődöt mond” — ez B o r o s könyvének is alapgondolata.

Éppen ezért sorra veszi Jézus földi életének megnyilatkozásait — szeretét, alázatosságát, beszédeit, irgalmasszívúságát, a világban való idegen-ségét, a bánat, a hit és remény hiányát, megkísértését és hallgatását —, hogy megmutassa: Jézus mindezekben az alapvető emberi magatartásokban e g é s z e n m á s volt, olyan, hogy ezt emberileg megmagyarázni nem lehet. A következtetés mindig ugyanaz: Jézus nem lehetett pusztán ember, Ő több — Isten!

Megváltott élet

B o r o s két első könyvénel nemcsak azért időztünk hosszabban, mert ezek alapították meg hírnevét és tették közkedvelté olvasói előtt, hanem azért is, mert ez a két könyv olyan, mint a jó operanyitány: csirájában már magukban foglalják következő könyveinek alapgondolatát is.

„Erlöstes Dasein” c. könyve (5) pl. első művének gondolataihoz nyúl vissza; ismét a halál, ill. az azt megelőző és közvetlenül követő problémákat dolgozza fel: a betegséget, a szenvedést, majd az örök életet és feltámadást.

Betegség, szenvedés, halál, örök élet — kétségtelenül olyan témák, amelyek mindenkor foglalkoztatják az embereket. De tegyük hozzá mindjárt azt is, hogy semmiképpen sem új témák. Inkább azt lehetne mondanunk, hogy B o r o s szinte előszeretettel foglalkozik „elcsépelet”, hogy azt ne mondjuk „banális” problémákkal. Ami benne új, az nem az, a m i r ő l ír, hanem az, a h o g y a n beszél róluk.

Ha B o r o s első könyvében inkább a teológiai tartalom volt túlsúlyban, ennek a könyvnek alcíme már világosan mutatja, hogy itt igazi „elmélkedés”-ről van szó. Elsősorban nem tanítani akar, hanem elgondolkoztatni.

De ami ennél sokkal fontosabb, az a feltett kérdések megoldása. Első tekintetre úgy tűnik, mintha ez a kifejezés — „megoldás” — ebben az összefüggésben nem is lenne helyénvaló. B o r o s nem ad — a szó hagyományos értelmében — „megoldást”. Sok lelkiíró „megoldása” ugyanis abban

(4) GUARDINI, Romano: Der Herr. Betrachtungen über die Person und das Leben Jesu Christi. Würzburg 1951, Werkbund-Verl. — 533. old.; idézve: Der anwesende Gott. 219. old.

(5) BOROS, Ladislaus: Erlöstes Dasein. Theologische Betrachtungen. (Mainz 1965), Matthias-Grünwald-Verl. 131 p.

áll, hogy egyszerűen „kidisputálja” a szenvedést a világból; harmóniára, esetleg bűnre és bűnhődésre hivatkozik. Boros tudatosan kerüli ezt a megoldást. A kérdés nyitja már adva van második könyvében, egyik csak úgy mellékesen odavetett mondatában: „Az Istenember a mi Megváltónk. Mint Megváltónak azonban nem az a feladata, hogy elvegye szenvedésünket, bármennyire is szeretné, hanem az, hogy maga is végigszenvedje és ezáltal megszentelje, és így mindnyájunk számára a megváltás eszközüvé tegye.” („Der anwesende Gott”, 88. old.) Ebben áll tehát Boros megoldása: a szenvedés tagadhatatlanul, elvitázhatatlanul — sőt: sokszor megmagyarázhatatlanul — hozzátartozik az ember életéhez. Hamis vígasz volna minduntalan üres frázisokra, vagy akár bűnre és annak büntetésére hivatkozni. A szenvedést csak úgy tudjuk legyőzni, ha erősen hiszünk abban, hogy Krisztus megváltott bennünket. Krisztus, a mi Megváltónk, az emberi élet minden állomásán végigment, mintegy „végigkóstolta” az emberi életnek minden súlyos pillanatát. Életünk tehát nem vígasztalan, magányos tengődés, hanem minden mozzanatában igazán „megváltott élet”!

Kísértésben

Ahogy előző könyvében Boros első műve tematikájához tér vissza, így most ismertető munkája kétségtelen visszanyúlás a másodikhoz. A „Der anwesende Gott” c. munkájának ismertetése során már utalunk arra, hogy benne — többek között — Jézus megkísértésének történetéről is beszél. A belőle vont tanulságot két rövid mondatban foglalja össze: „A ‚magasztos’ a tudatosan választott és alázatosan megvalósított igénytelenségéből nő ki. Ez Jézus életének és tanításának summája” (196. old.).

Az „In der Versuchung” c. könyvben ebből a gondolatból indul ki, s ezt fejtegeti 130 lapon keresztül (6).

Az evangéliumi történet ismerős, így csak utalunk rá (vö. Mt 4, 1-11). Itt csak arra a kérdésre akarunk válaszolni: miben látja Boros Jézus megkísértésének, ill. a kísértés visszautasításának lényegét?

Abban, hogy Jézus tudatosan szembefordul azzal gondolattal, amely annyi komoly keresztényt is megkörnyékez, hogy t. i. a vallást varázsvesszőként használja fel saját — és mások — kívánságainak teljesítésére. Mibe került volna Jézusnak „elvarázsolnia” a világot? Ó, aki annyiszor megmutatta, hogy az „Emberfiának hatalma van a földön” (Mt 9,6), mégsem volt hajlandó a kövekből kenyeret „varázsolni”, nem hajlandó „a mennyből alászállni” a csodálkozó jeruzsálemi tömeg szemeláttára, s teljes határozottsággal visszautasítja a pénzt, a vagyont, a hatalmat, amellyel pedig olyan gyönyörűen — s annyi kecsegtető reménnyel — „meg lehetett volna szervezni” a világ megtérítését. Jézus mindezt kísértésként utasítja vissza, jelölve annak, hogy

(6) BOROS, Ladislaus: In der Versuchung. Meditationen über den Weg zur Vollendung. Olten — Freiburg i. Br. (1967), Walter-Verl. 130 p.

nem kényszerűségből, hanem teljes tudatossággal vállalta a „názáreti ács” (Mk 6,3) visszavonult, csendes, sikerekben annyira szegény életét. Jézus megkísértésének története — bárhogyan magyarázzák is az exegéták — ennyit legalább bizonyít.

Eddig is minduntalan arra hivatkoztunk, hogy B o r o s könyvei elsősorban „lelki” könyvek; elmélekdedések gyűjteményei. Itt ezt különösen is hangsúlyoznunk kell. Könyvének elmélekdedés-jellegét nemcsak az alcim mutatja, hanem — talán még jobban — művének első fejezete, amelynek ezt a címet adta: „Az elmélekdedés kockázata” („Wagnis der Meditation”).

„Kockázat” az elmélekdedésben?!

Igen! Mert lehet, hogy elmélyült elmélekdedésünk gyümölcsként az isteni akaratnak oly erős megnyilvánulása tör ránk, amely egycsapásra kilendít bennünket megszokott kerékvágásunkból, felforgatja eddigi életmódunkat és egészen más irányba tereli életünket. Úgy, ahogyan Szent Józsefről olvasunk, akire csendes visszavonultságában („álmában”) tört rá Isten akaratának megnyilvánulása („az angyal szava”), s ez az isteni akarat életének, önakaratának teljes odaadását, csendes felőrlését kívánta tőle. Minden igazi elmélekdedésben ránk „leselkedik” ez a veszély, minden komoly elmélyülés magában hordja azt a „kockázatot”, hogy Isten megragad bennünket, hogy kiemel megszokott életkörülményeinkből, s a teljes odaadás, a szolgálatában való teljes felmorzsolódás útjára tereli.

Nyilvánvaló, hogy B o r o s-nak nincs más kívánsága, mint hogy ezzel a könyvével elősegítse bennünk ezt a fordulatot.

Találkozás az Istennel

Azok, akik arra törekedtek a történelem folyamán, hogy igazi keresztényekké legyenek, két kérdésre keresték a választ: „Hogyan találhatok irgalmas Istenre?” — és: „Hogyan lehetek igazi emberré?”

„Luther Márton egy életen át küszködött az első problémával. Ez, az Isten eszméjétől annyira megrendült, ez a dinamikus, ez a szeretetében és haragjában egyaránt mértéktelen ember, akit az Abszolútum hatalma annyira megigézett, azt írta 1527. okt. 27-én Wittenbergből Melanchtonnak: „Semmi más után nem vágyódom és semmit nem szomjúhozom annyira, mint az irgalmas Istent!” Ugyanakkor egy másik érzékeny és nagykultúrájú ember, Rotterdami Erazmus, egy másik kérdésre keresi a választ: „Hogyan juthatok el az igazi (jól megalapozott) emberhez?” (7. old.) — Ezekkel adja meg B o r o s L á s z l ó következő könyvének (7) alaphangját.

És a válasz?

„Amilyen mértékben megtalálod az utat embertestvéreidhez, oly mértékben válsz igazi emberré és egyben így éred el Istent is” (11. old.).

(7) BOROS, Ladislaus: Im Menschen Gott begegnen. (Mainz 1967), Matthias-Grünwald-Verl. 162 p.

A könyv formája itt is az elmélkedés. Az egyes fejezetek hangsúlyozot-
tan a „Betrachtungen — elmélkedések” címet viselik. Tartalmukat tekintve
azonban egészen mások, mint „hitbuzgalmi” eszme-futtatások. Az igazságos-
ság, a megbecsülés, a tisztelet, az öröm, a barátság, a szeretet, a nagylelkű-
ség, a közömbösség, az őszinteség és az alázatosság olyan tiz téma, amely
valóban szükséges ahhoz, hogy „teljes” emberekké legyünk. Ugyanakkor
azonban, amikor embertársainkkal szemben igyekszünk ezeket az alapvető,
ezeket a természetes (majdnem azt mondtam: „pogány”) erényeket kimű-
velni magunkban, megtaláljuk az utat Isten felé, hiszen maga azonosította
magát „a legkisebbel testvéreink közül” (vö. Mt 25, 40)! A régi skolasztikus
mondás jut eszünkbe: „Gratia supponit naturam” — s B o r o s itt azon van,
hogy ezt a természetet, ezt a mélyen emberit dolgozza ki bennünk, hogy
helyet teremtsen a kegyelemnek.

Könyvét nem lehet felületesen olvasni: csak úgy fejti ki szépségét, hatá-
sát, ha lassan, lapról-lapra, szinte „szürcsölgetve” szívjuk magunkba, s igyek-
szünk nemcsak megérteni, hanem meg is valósítani azt, amit mond.

Reményből élni

Legutolsó műve karácsony előtt hagyta el a nyomdát (8). Ez a könyv
azonban — az eddigiektől eltérően — nem egységes gondolatkörben mozog,
hanem a német rádióban tartott előadás-sorozatainak gyűjteményes kiadása.
A könyv természetéből következik, hogy elsősorban röviden és tömören
összefoglalni akar, nem annyira újat mondani. A cím azonban világos utalás
E r n s t B l o c h ra, akinek „Prinzip Hoffnung” c. könyve az utóbbi évek egyik
legnagyobb könyvsikere volt. B o r o s szégyenletesnek mondja, hogy nekünk,
keresztényeknek, akik „hivatalból” annyit beszélünk a mennyországról, a „bol-
dogabb jövő”-ről, éppen nekünk kell egy marxistától megtanulnunk, hogyan
kell hiteles és lenyűgöző módon a reményről beszélni. A remény gondolata
az az egységes fonál, amely az egyébként egymástól független előadássorza-
tokat egybefűzi.

Befejezés

Rövid ismertetésünkben B o r o s L á s z l ó sikereiről akartunk beszámolni.
Hogy jogos sikerekről beszélni, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény,
hogy egyes könyvei — néhány év alatt — már az ötödik, sőt hetedik kiadás-
nál tartanak.

Joggal feltehetjük tehát a kérdést: mi lehet B o r o s sikerének titka?

Mint már mondtuk, semmiképpen sem témáinak újszerűsége.

Sikeréhez feltétlenül hozzájárul ragyogó nyelvezete. Ha meggondoljuk,
hogy B o r o s L á s z l ó anyanyelve eredetileg magyar, s hogy életének egy jó
részét Magyarországon, magyar környezetben töltötte, csodálatunk csak nő.

(8) BOROS, Ladislaus: Aus der Hoffnung leben. Zukunftserwartung in christlichem Denken. Olten — Freiburg i. Br. (1968), Walter-Verl. 121 p.

Ez az alaposág, amellyel elsajátította a német nyelvet, ez az alapos mélység jellemzi könyveit. Bár témái látszólag egészen mindennapiak, fejtegetésében annyira a mélységre törekszik, hogy nem marad hatás nélkül olvasóira.

Boros ismeri a modern teológia és filozófia tanításait. Valljuk meg azt is, hogy a modern teológia gyakran explozív hatással van művelőire, olvasóira egyaránt. Borosnál nyoma sincs ennek a feszültségnek. Benne a modern elméletek csodálatos harmóniába olvadnak a „régli hit”-tel. Annak jele, hogy mindazt, amit leír, előtte mélyen átgondolta, maga is átélmélkedte.

S talán ez Boros sikerének titka: könyvei gondolkodásra készítetik az embert. Szinte kényszerítik arra, hogy a szerzővel együtt végigjárja a benne foglalt teológiai igazságok mélységeit, s onnan csodálatos kincseket — a keresztény hit, remény és szeretet kincseit — hozza napvilágra.

Csak azt kívánhatjuk Boros Lászlónak „jubileuma” alkalmából, hogy még sok-sok könyvvel, elmélkedéssel örvendeztesse meg olvasóit!

HÁROM ÚJ MAGYAR KÖNYV

1968 végén három szép új könyv jelent meg Budapesten a Szent István Társulatnál. Gál Ferenc hittudományi akadémiai tanár Zsinat és korforduló című munkája összefoglalja a zsinat teológiáját. „A könyv nem akarja a zsinat 16 határozatának részletes magyarázatát nyújtani, — írja az Előszóban maga a Szerző. — A vállalkozás meghaladná a mű kereteit és nem is tarthatna számot szélesebbkörű érdeklődésre. Ezért inkább azokat a fogalmakat és témákat ragadtam ki, amelyeknek különös mondanivalójuk van a mai hívő számára s amelyekből mégis teljes képet kaphatnak az egyházi reformról. A témák jelzik, hogy az Egyház komolyan veszi a Krisztustól kapott feladatokat és a mai világban is Isten országát akarja képviselni”. A könyv tehát főleg azokat a témákat ragadja ki a zsinati tanításból, amelyek az egyház természetére és mai küldetésére, a keresztények mai helyzetére és feladataira, az egyház és a világ kapcsolatára vetnek fényt. Minden fejezet után irodalmi tájékoztatót is találunk. Mivel a Szerző nem szakembereknek írta könyvét, hanem inkább népszerűsíteni akarta a zsinati teológiát, nem terhelte meg szöveget utalásokkal. Gál Ferenc jól ismeri a magyar papságot és a katolikus értelmiséget: az ő igényeiket tartotta szem előtt könyve megírásakor. Felfogása mindig kiegyensúlyozott: nyitott az új eszmék felé, de ugyanakkor a múlt teológiai örökségével is megőrizi kapcsolatát. Ahogy maga az Egyház is az Evangélium kincseiből régít és újat hoz elő. Az igazi hűség ugyanis nem a betűhöz és a külső formákhoz való merev ragaszkodásban van, mint ahogy az igazi korszerűség sem a hagyomány teljes elvetésével valósul meg. Az örök evangélium és az üdvösség mai közvetítése azt követeli az Egyháztól, hogy a mai ember nyelvén szóljon, a mai valósághoz alkalmazza az örök krisztusi üzenetet. De a változás mindig a hagyományban gyökerezik: nem jelenti a folytonosság teljes megszakadását, a hitletétemény megváltoztatását. Gál Ferenc könyve ebben a szellemben — a zsinat szellemében — ad eligazítást a mai keresztényeknek. Ahogy maga írja könyve elején, Bernard Häringet idézve: Az Egyházban a korszerűség „azt az evangéliumi magatartást jelenti, amellyel egészen a történelem Ura felé fordulunk, ezért minden nap felé és a mai nap felé is, mert tudjuk, hogy mindegyikben benne van az üdvösség lehetősége”.